

Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen

Lakimies Jonna Törnroos

Tarjoajan soveltuvuuden arviointi

- Menettelytapamuutos => tarjoajan määrämuotoinen vakuutus korvaa kirjalliset selvitykset tarjouksen yhteydessä
  - » Tarkoituksena vähentää tarjoajien (etenkin pk-yritysten) hallinnollista taakkaa
- HY:n on sen sijaan 87 §:n mukaan vaadittava, että tarjoaja liittyy tarjoukseensa Yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan – ESPD:n – vakuutuksena ja alustavana näyttönä siitä,
  - a) ettei tarjoajaa rasita mikään poissulkemisperuste, ja
  - b) että tarjoaja täyttää HY:n asettamat soveltuvuusvaatimukset
- Tarjouksen jättämisen yhteydessä ei saa enää vaatia erityyppisiä todistuksia tai muita selvityksiä
  - » HY voi kuitenkin pyytää tarkempia selvityksiä, jos se on tarpeen menettelyn asianmukaisen kulun varmistamiseksi
- Ennen hankintasopimuksen solmimista HY:n tulee pyytää valittua tarjoajaa toimittamaan asianmukaiset selvitykset
  - » Voidaan pyytää jo alustavalta voittajalta
  - » HY ei saa vaatia valittua toimittajaa toimittamaan selvityksiä, jos HY voi itse saada tarvittavat tiedot maksuttomasta tietokannasta (esim. YTJ)
- HY:n esittäytämä ESPD liitetään tarjouspyyntömateriaaleihin jotka asetetaan sähköisesti saataville 1.1.2017 alkaen (69 §)
  - » Voidaan kuitenkin sallia tarjoajien jättää täytetty ESPD paperisena 18.4.2018 asti (173 §), yhteishankintayksiköt 18.4.2017 asti

Pakolliset poissulkemisperusteet (80 §)

Korostuneempi asema

- Rikosnimikkeitä lisätty
- HY:n on aina selvitettävä ja rikoksen ilmentävä rikosrekisteristä
- Tuomion oltava lainvoimainen

- 1) Lahjontarikokset (RL 16 luku)
- 2) Osallistuminen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan
- 3) Ihmiskauppa (direktiivi: lapsityövoima)
- 4) Vero- ja avustuspetosrikokset
- 5) Lahjontarikokset elinkeinotoiminnassa (RL 30 luku)
- 6) Rahanpesu
- 7) Terrorisimirikokset
- 8) Työrikokset (RL 40 luku, kansallinen lisäys)
- 9) Lainvoimaisella päätöksellä tai tuomiolla todettu laiminlyönti maksaa veroja tai sosiaaliturvamaksuja
  - » Verojen/maksujen maksu tai verottajan kanssa sovittu maksujärjestely estää kuitenkin aina poissulkemisen

Rikostaustan selvittäminen

1. Valitulle tarjoajalle pyyntö toimittaa rikosrekisteriotteet määräajan kuluessa

2. Otteen tietojen tarkastaminen ja merkintä hankinta-asiakirjaan. Huom. salassapito!

3. Otteen palauttaminen tai hävittäminen

4. Hankintasopimuksen solmiminen tai tarjoajan poissulkeminen

Pakollisten poissulkemisperusteiden selvittäminen

- Kenen rikosrekisteriotteet tarkastettava?
  - » Valitun tarjoajayhteisön tai yksinyrittäjän oma
  - » Hallinto- johto- tai valvontaelinten jäsenet (esim. yhtiön tai osuuskunnan hallituksen puheenjohtaja)
  - » Edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävät henkilöt (esim. toimitusjohtaja, varatoimitusjohtaja, nimenkirjoittajat, prokuristit, avoimen yhtiön yhtiömiehet, kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies, yhdistyksen puheenjohtaja)
- HY voi lähtökohtaisesti luottaa tarjoajan antamaan selvitykseen relevantista henkilöpiiristä, jonka osalta rikosrekisterimerkinnät selvitetään!
- Rikosrekisteriote ei saa olla 1 vuotta vanhempi
- Verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksamista koskevia lainvoimaisia päätöksiä tai tuomioita ei tarvitse vaatia
  - » Ne eivät Suomen Verohallinnon järjestelmissä tarjoaisi ajantasaista tietoa maksutilanteesta
- Enimmäiskesto: Jos lainvoimaisen tuomion antamisesta on kulunut yli viisi vuotta, tarjoajaa ei saa sulkea pois

Harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet (81 §)

- Monta uutta perustetta
  - 1) Vahvistettu konkurssi-, saneeraus- tai muu vastaava menettely
  - 2) Vireillä oleva vastaava menettely kuin kohdassa 1
  - 3) Ammattitoiminnassa syyllistyminen luotettavuuden kyseenalaistavaan vakavaan virheeseen, jonka HY voi näyttää toteen
  - 4) Verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksulaiminlyönnit
    - ∅ Verojen tai maksujen maksu tai sitova maksujärjestely estää kuitenkin aina poissulkemisen
  - 5) Ympäristö-, sosiaali- tai työoikeudellisten velvoitteiden rikkominen, jonka HY voi näyttää toteen
  - 6) Kilpailua vääristävän sopimuksen solmiminen muun toimittajan kanssa, jonka HY voi näyttää toteen
  - 7) Eturistiriita hankintamenettelyssä, jota ei voida tehokkaasti poistaa muilla toimenpiteillä
  - 8) Tarjoajan osallistuminen valmisteluun on vääristänyt kilpailua, eikä vääristymää voida poistaa muilla vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä
    - ∅ Tarjoajalle annettava mahdollisuus osoittaa, ettei tasapuolisuus ole vaarantunut
  - 9) Merkittävät tai toistuvat puutteet aikaisemmassa hankintasopimuksessa, jos puutteet ovat johtaneet sanktioihin
  - 10) Olennaisesti värien tietojen antaminen tai vaadittavien tietojen antamisen laiminlyönti
  - 11) Epäasianmukainen vaikuttaminen yms.

Harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden selvittäminen

- Verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksamisen sekä konkurssin ja muun maksukyvyttömyyden osalta näytöksi selvityksenä on käytettävä toimivaltaisen viranomaisen antama ajantasainen todistus (tai ote rekisteristä)
- Muiden harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden selvittämisessä voidaan käyttää mitä tahansa asianmukaista selvitystä
  - » Esim. Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön laatima velvoitteidenhoitoselvitys
  - » HY:llä on jatkossakin harkintavaltaa siinä, päättääkö se soveltaa tiettyä harkinnanvaraista poissulkemisperustetta vai ei
- Enimmäiskesto: Jos tapahtumasta on kulunut yli kolme vuotta, tarjoajaa ei saa sulkea pois

HY:n itse asettamat soveltuvuusvaatimukset

- 1) Selvitys oikeudesta harjoittaa ammatti- tai elinkeinotoimintaa
- 2) Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne => Hankintalain liitteessä D on lueteltu selvityksiä, joita voi vaatia
  - Ø Vähimmäisliikevaihtovaatimus saa olla enintään 2 x hankinnan arvon suuruinen
  - Ø Ainoastaan perustellusta syystä vaatimus voi olla korkeampi => perustelut tarjouspyyntöön tai hankintapäätökseen
  - Ø Säännöt jaettuihin hankintoihin ja puitejärjestelyihin
- 3) Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys => Hankintalain liitteessä D lueteltu tyhjentävästi, mitä selvityksiä voi vaatia

Tarjoajan korjaavat toimenpiteet (self cleaning)

- Tarjoajalla on oikeus esittää näyttöä luotettavuudestaan siitä huolimatta, että sitä rasittaa pakollinen tai harkinnanvarainen poissulkemisperuste (82 §)
- Jos HY katsoo näytön ja luotettavuuden riittäväksi, kyseistä tarjoajaa ei saa sulkea pois
- Esimerkkejä korjaavista toimenpiteistä:
  - » Vahingonkorvauksen maksaminen
  - » Aktiivinen yhteistyö tutkintaviranomaisten kanssa
  - » Konkreettiset organisatoriset, tekniset tai henkilöstöön liittyvät toimenpiteet
- HY:n arvioinnissa otettava huomioon teon vakavuus sekä tekoon liittyvät olosuhteet
- HY:llä ei ole velvollisuutta vaatia tai pyytää näyttöä luotettavuudesta eikä ole tiettyä määrämuotoista menettelytapaa
  - » Suositeltavaa edellyttää tarjouspyynnössä, että mahdollinen korjaavia toimenpiteitä koskeva selvitys esitetään jo tarjousten ja ESPD:n jättämisen yhteydessä

Ryhmittymät ja muiden yksiköiden voimavarojen käyttö

- Ryhmittymänä voi edelleen tarjota
  - » Ryhmittymä = toimittajien yhteistyö hankintasopimuksen saamiseksi, esim. tilapäinen yhteenliittymä
  - » HY voi määrätä, miten ryhmittymän jäsenten on yhdessä täytettävä asetetut soveltuvuusvaatimukset
  - » Kaikkien ryhmittymän jäsenten tulee täyttää omat ja erilliset ESPDt
- Tarjoaja ja ryhmittymä voi käyttää muiden yksiköiden voimavaroja hankinnan toteuttamisessa riippumatta niiden välisten suhteiden oikeudellisesta luonteesta (esim. emoyhtiön tai alihankkijan taloudellisia voimavaroja)
  - » Voimavarojen tulee olla tarjoajan tai ryhmittymän käytettävissä hankinnan aikana
  - » Muiden yksiköiden henkilöstön pätevyyteen ja kokemuksen liittyviä voimavaroja voidaan käyttää hyväksi vain, jos kyseiset muut yksiköt suorittavat hankinnan kohteena olevat rakennusurakat ja palvelut tai osan niistä
  - » Omat ja erilliset ESPDt jos tarjoaja ilmoittaa hyödyntävänsä muiden yksiköiden voimavaroja täyttääkseen HY:n asettamia soveltuvuusvaatimuksia
- HY:n tulee vaatia tarjoajaa korvaamaan sellainen toimittaja, jonka voimavaroja se käyttää hyväkseen, jos kyseistä toimittajaa koskee pakollinen poissulkemisperuste tai jos toimittaja ei täytä soveltuvuusvaatimuksia
  - » Harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden osalta korvaamisvaatimuksen asettaminen HY:n harkinnassa